

→ *Dante Alighieri*
Isteni színjáték

POKOL

XXXI. ÉNEK (A Pokol Nyolcadik és Kilencedik Köre között)

Leszállás a pokoli kútba

Az iménti dorgálás

A nyelv, mely úgy belém szúrt az előbb,
1
hogy mind a két orcámat kiszínezte,
hogy mind a két orcámat kiszínezte,
rögtön utána gyógyszer is adott.
4
Ilyen volt állítólag az a lándzsa,
mit Achilles az apjától kapott:
először sebzett, aztán gyógyított.

Kürtszó a Pokolkút peremén

Elfordultunk a nyomorú gödörtől
7
s a gátra fölmentünk, mely övezi;
ezen szó nélkül haladtunk keresztül.
10
Itt nem volt se nappal, se éjszaka,
úgyhogy szemem alig látott előre;
de kürtszót hallottam, oly hangosat,
13
a mennydörgést is túlharsogta volna.
A hang útját visszafelé köverve
tekintetem egy pont felé irányult;
16
a gyászos ütközet után, amelyben
Nagy Károly elvesztette szent hadát,
nem kürtölt Roland ily szörnyű erővel!
19
Amint a fejem arra fordítottam,
nagy tornyokat képzeltem fölfedezni.
„Mesterem — mondtam —, milyen város ez?”
22
„Mivel túlzottan messziről szeretnél
szemeddel áthatolni a sötétben,
nem csoda, hogy tévedsz és képzelődsz.
25
Látni fogod, ha elérünk odáig:
érzékeinket hogy be tudja csapni
a távolság! Úgyhogy csak igyekezz.”

Az óriások

Majd gyengéden megfogta a kezem
28
és így szólt: „Mielőtt közel megyünk,
hogy ne legyen ijesztő a dolog,
31
tudd meg, nem tornyok: óriások ők,
köldöktől lefelé a kútban állnak,
egy kört alkotva, valamennyien.”
34
Mint amikor oszlani kezd a köd
s látásunk apránként körvonalazza,
amit a vastag pára eltakart,
37
szemem a sűrű sötétbe hatolt
a kútszegély felé, s a tévedést
lassan fölváltotta a félelem,

1. Nyelv: Vergilius korholó szava, lásd *Pok.*, XXX,131.

3. Gyógyszer: Vergilius vigasztaló szavai, lásd *Pok.*, XXX,144.

4–5. Achilles (Akhilleusz) görög hős olyan lándzsát kapott az apjától, mely ha sebet ütött, azt a lándzsa újabb ütésével be lehetett gyógyítani.

7. Gödör: a Nyolcadik Kör utolsó, 10. szennyrova.

9. Az utolsó gáton (mely a 10. szennyrovatot választja el a kúttól) mennek a közép felé.

16–18. Utalás a *Roland-ének* című középkori hőskölteményre. Nagy Károly frank király Spanyolországban harcolt az arabok ellen, majd 778-ban hazaindult. Háttérkapcsolatát Roland vezette. Árvadás folytán a Pireneusokban az ellenség bekerítette Roland katonáit (a „szent hadat” — mivel kereszties vitézek voltak). Roland a kürtjével hívta Nagy Károlyt: a kürtszó messze hangzott, de mire Károly odaért, csak halottakat talált.

32. Kút: a Pokol legmélyebb, központi része, a Kilencedik Kör, a Cocytus.

33. Az óriások háttal a kút közepének, körben állnak. Talpuk lent, a Cocytus jegén van.

mert ahogy Montereccion körfalát 40
 koronázzák a tornyok, úgy e kút
 partfala mentén körbe-körbe állva 43
 fél testükkel magasra tornyosultak
 a szörnyű óriások, akik ellen
 máig dörög az égből Jupiter.

Nimród

Az egyiknek már láttam is az arcát, 46
 a vállát, mellét, hasából sokat,
 és kétoldalt lógva a karjait.
 A Természet jól döntött, amikor 49
 nem csinált többé ilyen lényeket,
 hogy Mars efféle szolgálkhoz ne jusson;
 s bár ma is teremt bálnát, elefántot, 52
 eljárását (ha bölcsen mérlegeljük),
 gondosnak, helyesnek kell tartanunk,
 mert ahol gondolkodó értelem 55
 társul rosszindulattal és erővel,
 ott nincs, ami az embert védené.
 Az arca hosszú volt és terebélyes, 58
 mint Rómában a Szent Péter-toboz,
 s a csontozata is ehhez aránylott;
 a partfal mint ágyékkötő takarta 61
 az alsótestét, de a látható rész
 olyan magas volt, hogy a homlokáig
 három fríz ember sem ért volna föl: 64
 jó harminc nagyarasz látszott belőle
 a köpenycsat helyétől lefelé.
 „*Raphél mái amékke zabi almi!*” 67
 — kezdte üvölneni a durva száj,
 mert édesebb dalt szólni nem tudott.
 „Ostoba lélek! — szólt rá vezetőm —,
 maradj a kürtnél, s ha előnt a düh,
 a haragodat abba fűjd bele!
 Nyúlj csak a nyakadhoz, ott van a szíj,
 amelyen lóg, te megzavart eszű:
 ott díszeleg a kürt a melleden!”
 Majd hozzám szólt: „Így vádolja magát: 76
 ez Nimród, az ő rossz terve miatt
 nem használ már egy nyelvet a világ.
 Hagyjuk magára, kár hozzá beszélni, 79
 mert számára minden nyelv pont olyan,
 mint másnak az övé: nem érthető.”

Ephialtes

Tovább mentünk tehát egy darabon 82
 bal kéz felé, s egy nyíllövésnyire
 ott volt egy másik, vadabb és nagyobb.
 Nem tudom, milyen gazda volt, aki 85
 így megkötözte: bal karját előre,
 jobb karját meg a hátához szorította

40. Montereccion (ma Monteriggioni): hegytetei vár Siena mellett, melynek kör alakú bástyafalán 14 torony emelkedett. 1213-ban épült, Dante idejében is feltűnő látvány volt. (Ma is megvan, bár a tornyok romosak.)
 45. Jupiter dörgéssel-villámlással tudta legyőzni a fellázadt óriásokat. Lásd alább a 94–95. sort.
 51. Értsd: hogy háborúban ne harcolhassanak.
 52–57. Értsd: a bálna és elefánt óriási lények, de nem értelmesek s ezért nem igazán veszélyesek.
 59. Szent Péter-toboz: bronzból készült óriási toboz, a római korból származik, négy méter magas. Dante idejében a Szent Péter-bazilikában állt, ma a Vatikáni Múzeumban látható.
 64. A fríz emberek (a hollandok és északnémetek rokonai) igen magasak, különösen olasz szemmel nézve.
 65. Nagyarasz: kb. 20 cm. Az óriás felsőteste tehát kb. 6 méter magas (a fejét nem számítva).
 66. Köpenycsat helye: a nyak.
 67. Érthetetlen beszéd, mint azt Vergilius is mondja (81. sor). A szöveg magyarátára sok kísérlet született, egyik sem vált elfogadottá. — Érdekes, hogy ezt a Nimród nevű óriást Dante kortársa, a magyar Kézai Simon a magyarok ősenek nevezi krónikájában (1283). Szörényi László szerint Dante itt egy ómagyar mondatot ír le (ebben magyar diáktársai segíthettek). A szöveg — állítja Szörényi — ez lehetett: *Rabhely majd, amék szab itt állni*. Azaz: „Tömlöc ez, amelyik megszabja, hogy itt álljatok!”
 76. Értsd: érthetetlen beszéde éppen a bűnét mutatja, lásd alább.
 77–78. Nimród: ókori király, Noé dédunokája (1Móz. 10,8). Nagy vadász volt (ezért a kürt), s a középkorban óriásnak gondolták. — A hagyomány szerint az ő terve volt, hogy építsék meg Babel tornyát (1Móz. 11,1–9, bár a Biblia a toronnyal kapcsolatban őt nem említi). Az építkezés kezdetekor még az egész emberiség egy nyelven beszélt, de amikor a torony már majdnem az égig ért, Isten megharagudott az építők (és a megrendelő, Nimród?) nagyragyására és „összezavarta” a nyelvüket, azaz mindenki más-más nyelven kezdett beszélni; így az építkezést abba kellett hagyni.
 82. Értsd: minthogy odaértek a kút széléhez, most mennek körbe, helyet keresve, ahol lejuthatnának.
 85. Ez a „gazda” nyilván Isten volt.

egy láncsal, mely nyakától lefelé 88
 rá volt tekerve; ameddig kilátszott,
 ötször fordult teste körül a lánc.
 „Ez az öntelt alak — szólt vezetőm — 91
 mérközni próbált a nagy Jupiterrel,
 és végül, íme, elnyerte jutalmát.
 Ő Ephialtes: jól küzdött, mikor 94
 az óriásoktól félt minden isten;
 két izmos karja immár mozdulatlan.”
 „Ha lehetséges volna — mondtam én —, 97
 a roppant monstrumot, Briareust
 szívesen látnám saját két szememmel.”
 Költöm felelt: „Majd látod Anteust 100
 itt nem messze: beszél és nincs lekörve,
 s így le tud tenni a bűn fenekére.
 Akit látni szeretnél, messze van, 103
 ugyanúgy meg van kötve, mint ez itt,
 csak ennél is vadabb a külseje.”
 Soha még földrengés oly hevesen 106
 nem rázkódtatott tornyot, mint ahogy
 most Ephialtes megrázta magát.
 Én soha így nem féltém a haláltól, 109
 s tán meg is ölt volna a rettegés,
 ha nem látom testén a láncokat!

Anteus

Folytattuk hát utunkat, s odaértünk, 112
 hol Anteus — nem számítva fejét —
 öt ölnyire magaslott ki a kútból.
 „Ó, te, aki a boldog-sorsú völgybe 115
 (mely dicsőséget szerzett Scipiónak,
 midőn hátát mutatta Hannibál)
 ezer oroszlánt vittél prédaként;
 te, kiről azt tartják: ha részt veszel 118
 bátyáid oldalán a nagy csatában,
 győzhetek volna a Föld fiai;
 kegyeskedj minket letenni oda,
 hol dermedt fagyban áll a Cocytus!
 Ne küldj el Tityoshoz, se Typhónhoz! 124
 Társam megadhatja, amire vágysz;
 úgyhogy hajolj le, ne nézz morcosan!
 Ő híredet vihetné a világban, 127
 mert él, s még élhet sokáig, hacsak
 a Kegyelem nem szólítja magához.”
 Így szólt a Mester; az meg két kezével 130
 megfogta őt: markának erejét
 ismerte Héraklés is egykoron!
 Vergilius, érezve a szorítást, 133
 így szólt hozzám: „Gyere, majd én szorítlak!”
 és kettőnkből egy köteget csinált.

92–95. Ephialtes: görög mondabeli óriás, egyike a gigászoknak, akik felláztak az olymposi istenek ellen (amint azt Capaneustól hallottuk, lásd *Pok.*, XIV,58). Ephialtes és a többi gigász keményen küzdött — pl. két hegyet egymásra raktak, hogy följussanak az Olymposig —, de Jupiter (Zeus) végül legyőzte őket a phlegrai csatában.
 98. Briareus: százkarú és ötvenfejű óriás a görög ősmondában. Ő is az Olympos ellen lázadt.
 100. Anteus: lásd a 113. sortól.
 102. A bűn feneké: a Kilencedik Kör, a Pokol legalja.
 113. Anteus (gör. Antaios): görög mondabeli óriás, Gaia földistennő egyik fia. Amikor testvérei, a többi titánok felláztak az istenek ellen, ő még nem élt, így nem vett részt a háborúban: ezért nincs leláncolva.
 114. Ől: régi hosszsmérték, kb. 1,4 méter.
 115–117. Völgy: a Záma-völgy Líbiában. Itt élt a mondák szerint Anteus, és a valós történelemben (Kr.e. 202) itt zajlott le a zámai ütközet, ahol a római Scipio megfutamította a karthágói Hannibál seregét, ami a II. pun háború végét és Róma végleges győzelmét jelentette.
 118. Anteus oroszlánokra vadászott s meg is ette őket.
 120. Nagy csata: az óriások harca az istenek ellen.
 121. Föld fiai: a Titánok, Gaia földistennő fiai.
 123. Cocytus: a Pokol legalsó (Kilencedik) köre, befagyott tó.
 124. Tityos (Titüosz) és Typhón: görög mondabeli óriások, a titánok közül. Tityos meg akarta erőszakolni Létót, Apollón isten anyját, ezért Apollón agyonsújtotta, Jupiter pedig az Alvilág fenekére vetette. — Typhón is a Jupiter (Zeus) ellen lázadók közt volt. Vereségüket követően Jupiter az Etna hegye alá temette.
 132. Anteus roppant erejét anyjának, a Földnek köszönhetette; ám csak addig volt erős, amíg teste a földdel érintkezett. Végül Héraklés győzte le: fölemelte a levegőbe s halálra szorította.

Ha úgy nézzük a Garisenda-tornyot a ferde oldaláról, hogy a felhők fölötte vonulnak, ránk dőlni látszik;	136
így láttam Anteust. Rémülve néztem, ahogy hajol fölénk (s már azt kívántam: bár választottam volna más utat!),	139
de ő puhán letett a kút legalján, mely Lucifert és Júdást nyeli el; aztán azonnal kihúzta magát, és mint a hajóárbc, állt megint.	142 145

136. Garisenda: ferde torony Bologna belvárosában. Ma is áll, de Dante idejében magasabb volt, azóta a felső részét visszabontották.

XXXII. ÉNEK (A Pokol Kilencedik Körében)

Rokonaik elárulói — szövetségeseik elárulói I.

A szerző erőt gyűjt

Ha volnának nyers, éles szavaim, méltók ehhez a borzadályos lyukhoz, melyet az összes többi szikla nyom, a levét jobban ki tudnám facsarni a mondandómból. Ámde nincsenek, ezért csak félve beszélek tovább, mert nem csip-csup dolog szóban leírni a világmindenség legeslegalját, nem gügyögő gyerek-nyelvnek való.	1 4 7
Segítsenek a nők, kik Amphiónnak segítettek fallal övezni Thébát, hogy el ne térjen a ténytől szavam!	10
Jaj, ti, szemét teremtmények legalja, lakhelyetekről szólni is nehéz! Jobb lett volna, ha birkának születtek!	13

A befagyott tó

Már lent a kútban jártunk, a sötétben, az órjás lábánál jóval alább, s én még a magas falat méregettem, mikor valaki megszólalt. „Vigyázz! Úgy járkálj itt, hogy nehogy rátaposz a boldogtalan testvérek fejére!”	16 19
Odafordultam, s láttam: mindenütt, alattam is, egy tó van, oly fagyos, mintha nem vízből volna, de üvegből.	22
Ily vastag fátylat még nem vont magára télen Ausztriában a Duna, se távol, hideg ég alatt a Don,	25

2. Lyuk: a Pokol kútja, a Kilencedik Kör.

10. Nők: a Múzsák. A görög mitológiában ők adtak ihletet Amphión költőnek, hogy lantjátékával lecsalja a hegyekből a köveket s azok maguktól összeálljanak Théba város falaivá.

17. Minthogy az óriás (Antaeus) a jégtó szélére tette le őket, s most már jóval lejjebb vannak, arra gondolhatunk, hogy a jégtó lejt a középpont felé.

19. Valaki: nem tudjuk, ki szól; föltehetőleg az egyik befagyott bűnös.

23. Tó: a Cocytus [kocitusz] (gör. Kókytos): az ókori alvilág egyik folyója. Danténál a Pokol legalsó (Kilencedik) köre, a kút fenekén lévő befagyott tó.

mint ez itt; ha a Tambernicchi-hegy vagy a Pietrapana rázuhanna, ez még a szélén se pattanna meg.	28
S ahogy a béka az orrát kidugva brekeg olyankor, mikor a parasztlány folyton kalászszedéssel álmodik, úgy állt a sok kék árny a jégbe zárva pont odáig, hol látható a szégyen, s mint kelepelő gólyák, úgy vacogtak.	31 34
Lehajtva tartották az arcukat, szájuk a hidegről tanúskodott, szemük a szív keserű bánatáról.	37

1. övezet (Kaina): rokonaik elárulói

Én körbenéztem s a lábam előtt megláttam kettőt: olyan szorosan együtt, hogy összevegült a hajuk.	40
„Ti, akik mellet mellhez összenyomtok, kik vagytok?” — kérdeztem. A nyakukat meghajlítva arcukat rám emelték, s szemük, mely csak belül volt nedves addig, most csöppeket küldött le ajkukig, ám szemhéjuk máris összefagyott.	43 46
Fát fával nem fog össze szorosabban a vasabroncs! Mint két vad kecskebak, öklelték egymást feltámadt dühükben.	49
Egy másik, akinek mindkét füle már lefagyott, arcával lefelé így szólt: „Mit bámulsz minket, mint a tükröt?”	52
Ha tudni akarod, ki ez a kettő: a völgyet, hol a Bisenzo folyik, ők birtokolták, meg az apjuk, Albert.	55
Egy anya szülte őket; nem akad még egy árny itt, az egész Kainában, aki méltóbb, hogy itt a jégben üljön:	58
az sem, kinek Arthur a mellkasán s az árnyékán is nagy lyukat ütött; sem Focaccia; sem ez itt, akinek a fejtől nem látok szinte semmit: őt úgy hívták, hogy Sassol Mascheroni (ha toszkán vagy, jól tudod, ő ki volt).	61 64
És hogy ne kényszeríts már sok beszédre, tudd meg: én Camiscion de’ Pazzi voltam, és várom Carlint, hogy enyhítse bűnöm.”	67

2. övezet (Antenora): szövetségeseik elárulói. Bocca

Majd láttam ezer arcot, a hidegtől lilára fagyva (ezért van ma is, hogy borzongok a jeges pocsolyáktól).	70
Ahogy haladtunk a közép felé, hová minden súlyos dolog törekszik, s én reszkettem az örök zúzmarában,	73

28–29. Tambernicchi (a mai Tambura?) és Pietrapana (ma Pania): két szikla-csúcs az olaszországi Appennin-hegységben. — Mások szerint a Tambernicchi egy szlovéniai hegy volna.

32–33. Értsd: a nyár közepén, amikor a lányok az aratok után járva szedik a lehullott kalászokat (régies szóval: tallóznak). Az egész napos munka után álmukban is ezt csinálják.

35. Értsd: csak az arcuk volt kint, vagyis az a testrész, amelyen a szégyenkezés megmutatkozik.

56. Bisenzo: kis vízfolyás Prato közelében.

57. A két fivér: Napoleone és Alessandro degli Alberti. Az örökségen vitázva olyan gyűlölet támadt közöttük, hogy végül (az 1280-as években) megölték egymást.

59. Kaina (a bibliai testvérgyilkos, Káin nevéből): a Kilencedik Kör 1. övezete. Itt azok bűnhődnek, akik rokonaik vesztére törtek vagy ellenük bármi módon árulást követtek el.

61–62. A mondabeli Arthur király unokaöccse, Mordred, Arthur életére tört, ám Arthur egy dőfessel úgy átlukasztotta, hogy a nap átsütött a testén (tehát az árnyéka is lyukas lett).

63. Focaccia: 1293-ban Pistoiaiban politikai és nyereszkesedési okból több rokonát megölte.

65. Sassol Mascheroni: egy nagy port felvert büntény elkövetője Firenzében: megölte a gyámságára bízott kiskorú unokaöccsét, hogy örökségét megszerezze. Nyilvánosan kivégezték.

68. Camiscion de’ Pazzi [kamisón de pacci]: megölte rokonát, akivel közös kastélyaik voltak.

69. Carlin de’ Pazzi (†1348): fehér guelf, akit a feketék 1302-ben száműztek Firenzéből, s párttársaival és rokonaival egy várban húzta meg magát. Carlin a tudtuk nélkül eladta a várat a feketéknek, akik számos fehérét megöltek vagy foglyul ejtettek. Camiscion a történetünk idején, 1300-ban mindezt már tudja előre. (Carlin további jutalma az volt, hogy visszatérhetett Firenzébe.)

— Camiscion úgy véli: ekkora gazság mellett az ő bűne eltörpül, ilyen értelemben „enyhíti” majd Carlin az ő bűnét. (Egyébként távoli rokonok voltak.)

70. A 2. övezetben a szenvedők ugyancsak nyakig befagyva, de arccal felfelé vannak.

73. Közép: a kút s egyben a Földgolyó (és a világmindenség!) közepe.

74. Értsd: a Föld közepe a világ gravitációs központja.

— szándékos volt? véletlen? sorsszerű?	76
ki tudja? — a fejek közt lépegetve az egyiknek jól az arcába rúgtam.	
Sírva kiáltott rám: „Mit rugdosol!?”	79
Tán azért jössz, hogy Montapertiért még jobban büntess?... Ha nem: mért gyötörsz?”	
„Jó Mesterem — szóltam — várj itt meg engem, hadd tisztázzak valamit ezzel itt, aztán majd sürgethetsz, ahogy akarsz.”	82
Költöm megállt; én válaszoltam annak (még most is folyt belőle a szitok):	85
„Ki vagy te, hogy másokat így csepülsz?”	
„És te ki vagy, hogy itt az Antenóra jegén mások pofáját rugdosod? — mondta. — Ezt még egy élőtől se túrném!”	88
„Élő vagyok, s ez jól jöhet neked — így válaszoltam —, ha hírnévre vágysz: följegyezlek a többiek közé.”	91
Mire így szólt: „Dehogy! Ellenkezőleg! Hordd el magad és ne piszkálj tovább; ebben a lyukban rosszul hízelegsz.”	94
Erre megfogtam hátul a haját:	97
„Jobb lesz — mondtam —, ha megmondod, ki vagy, különben nem marad egy szál hajad!”	
„Megkopoulosz — felelte —, mégse mondom, nem mondok én egy hangot se magamról, ha ezerszer is fejbe taposol.”	100
A haja már kezemre volt csavarva,	103
kitéptem belőle egy-két csomót, ő nem nézett föl, csak ugatva böngött.	
Ekkor egy másik így szólt: „Hé, te, Bocca! Nem elég, hogy a fogad vacogott, ugatsz is? Mi az ördög állt beléd?”	106
„Úgy! — mondtam. — Most már nem kell, hogyan nyilatkozz, 109	
te aljas áruló: mert szégyenedre igaz hírt viszek rólad a világba!”	

Más politikai árulók

„Menj innen — mondta. — Hirdesd csak nyugodtan, de őt is említsd (ha innen kijutsz), akinek ilyen fürge volt a nyelve:	112
a franciáktól kapott pénzt siratja. »Én láttam — így mondd — a Duera-bélit ott, ahol húsölnék a bünösök.«	115
S ha kérdeznék, kik vannak még velem, hát ott a Beccheria-béli, oldalt: Firenzében csapták le a gigáját.	118
Aztán van még Gianni Soldanier; mellette Ganelon; meg Tebaldello, aki Faenzát megnyitotta éjjel.”	121

80. Montaperti: híres csata (1260), ahol a ghibellinek (császárságpártiak) nagy győzelmet arattak a firenzei guelfek (pápaságpártiak) fölött. A csata ki-
menetelét Bocca árulása döntötte el: színleg a guelfek között harcolt, majd
egyszercsak levágta a guelf zászlóvivő kezét. A zászló lehullott, a guelfek meg-
zavarodtak s menekülni kezdtek.

88. Antenóra: a Kilencedik Kőr 2. övezete. Dante a trójai Antenorról nevezi
el, aki — a középkori felfogás szerint — segített a görögöknek bevenni Tróját.
Itt azok bűnhődnek, akik szövetségeseik vagy hazájuk vesztére törtek.

116. Duera-béli: Buoso da Duera. Manfréd császár 1265-ben megbízta, hogy
tartsa föl Anjou Károly francia csapatait, de ő pénzt fogadott el a franciáktól
és továbbengedte őket.

119. Beccheria-béli: Tesauro apát, IV. Sándor pápa követe Toszkánában. A
firenzei guelfek 1258-ban megvádolták, hogy összejátszik az — akkor éppen
száműzetésben lévő — ghibellinnekkel, és nyilvánosan lefejezték. Válaszul a
pápa átok alá helyezte Firenzét.

121. Gianni Soldanier: firenzei ghibellin politikus, aki átállt a guelfekhez.

122. Ganelon: a nyugat-európai mondakör hírhedt árulója, aki Nagy Károly
utóvédjét, a hőst Rolandot Kr. u. 778-ban elárulta az ellenségnek.

122. Tebaldello: faenzai ghibellin, aki személyes bosszúból 1280-ban megnyi-
totta városát a bolognai guelfek előtt.

A koponyarágó

Miután ötöle eltávolodtunk,	124
láttam kettőt egy közös lyukba fagyva: egy fej mint sapka ült a másikon.	
Ahogy kenyeret rág az éhes ember,	127
úgy mélyesztette fogait a fölő a másikba, agy és tarkó határán.	
Nem rágta Tydeus sem hevesebben	130
a Menalippos utált koponyáját, mint ő a csontot s egyéb részeket.	
„Te, aki ilyen állatiasan	133
jelzed, hogy gyűlölöd, akit eszel, mondd el: miért teszed — szóltam —, s ígérem:	
ha okkal van panaszkod ellene	136
és elmondod, kik vagytok s mi a bűne, a világban elégtételt adok, ha nem szárad ki addigra a nyelvem.”	139

(Nádasdy Ádám fordítása és jegyzetei)

130. Tydeus: a görög mitológiában a Thébát ostromló hét király egyike. A csatában megölte Menalipposzt, akitől halálos sebet kapott. Miközben haldoklott, odahozatta Menalippos fejét és dühödten rágta.